

Wójcik, Zbigniew J.

Wystawa z dziejów topografii wojskowej w Muzeum Techniki NOT w Warszawie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r1, 220-221

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



przywrócił kulturze narodowej jeszcze jeden wartościowy zabytek historyczny. Na szczególnie podkreślenie zasługuje fakt, że kuźnia oliwska jest obiektem „żywym”. Zrekonstruowane mechanizmy można uruchomić, o czym przekonać się mogli uczestnicy uroczystości otwarcia placówki. Pokaz kucia żelaza i możliwość obejrzenia działających urządzeń kuźni stanowi obecnie niezwykle atrakcję. Jest to jedyny tego typu czynny obiekt w Polsce.

Zabytkową kuźnię wodną w Gdańsku-Oliwie — stanowiącą Oddział Muzeum Techniki NOT w Warszawie — zwiedzać można w sezonie turystycznym w okresie od 1 maja do 31 października codziennie (z wyjątkiem dni poświęconych w godzinach od 10 do 17-ej).

Krzysztof Mrozowski
(Warszawa)

WYSTAWA Z DZIEJÓW TOPOGRAFII WOJSKOWEJ W MUZEUM TECHNIKI NOT W WARSZAWIE

Muzeum Techniki w ostatnich latach zorganizowało 3 wystawy dotyczące dziejów wojskowej kartografii i topografii. Pierwsza z nich — *Kartografia Korpusu Inżynierów i Kwatermistrzostwa Generalnego 1815—1831* — została otwarta w 1974 r. Drugą — pt. *Wojskowy Instytut Geograficzny 1918—1939* — udostępniło publiczności w 1976 r.¹ Trzecią, omawiającą m.in. osiągnięcia pracowników WIG w latach 1935—1945 r., pn. *Prace polskich topografów wojskowych w czasie II wojny światowej* otwarto 22 V 1978 r.

Wystawę poprzedziła sesja, w której uczestniczyło liczne grono kartografów wojskowych i przyjaciół Muzeum Techniki.

Dyr. Jerzy Jasiuk — otwierając sesję — omówił w głównych zarysach charakter dotychczas organizowanych wspólnie z Komisją Historyczną Stowarzyszenia Geodetów Polskich ekspozycji poświęconych dziejom kartografii i topografii wojskowej. Zwrócił on ponadto uwagę, że polscy topografowie wojskowi działali na wszystkich frontach walki z najeźdźcą. Mimo to nie dysponujemy dotychczas dokumentacją, dotyczącą całokształtu poczynań w tym zakresie Gwardii Ludowej, Armii Ludowej, Armii Krajowej i Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Z tych choćby względów wystawa ma ważne znaczenie popularyzatorskie i inspirujące. Podobne problemy poruszył także w swoim wystąpieniu przewodniczący Stowarzyszenia Geodetów Polskich — płk Cezary Lipert, zwracając ponadto uwagę na poważne znaczenie wojskowej służby kartograficznej w dziedzinie odbudowy państwa polskiego pod koniec II Wojny Światowej.

Następnie przedstawiono 3 referaty. Dr Bogusław Krassowski omówił całokształt poczynań kartograficznych i topograficznych w kraju i za granicą wojskowej służby topograficznej w zakresie odpowiedniego przygotowywania walki zbrojnej z najeźdźcą i okupantem. Omówił m. in. akcję konspiracyjną AK w Warszawie (tajne drukarnie publikowały m. in. mapy w skali 1 : 100 000, szkolenie personelu topograficznego itp.), edycję szczegółowych map ziem polskich realizowaną przez personel Wojskowego Instytutu Geograficznego w Szkocji oraz prace niejako usługowe służby topograficznej wojsk polskich we Francji, Anglii, Afryce, Włoszech itd.

Dwa pozostałe referaty miały charakter wspomnień. Prof. Bronisław Dzikiewicz przedstawił prace wojskowych kartografów w formujących się jednostkach

¹ Sprawozdanie z otwarcia tej wystawy zamieszczono w nr 2 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” z 1977 r.

wojska polskiego w Taszkencie, a następnie w Iranie, Iraku, Palestynie i Włoszech. Szczególnie wiele uwagi poświęcił on pomiarom terenów walk w czasie bitwy pod Monte Cassino, Anconą i w Bolonii (m.in. sprawy odbudowy sieci triangulacyjnej). Po zdobyciu Bolonii przez żołnierzy polskich grupa topograficzna dotarła do uniwersytetu, gdzie szczególną radość sprawił im widok pomnika Mikołaja Kopernika — wystawiony dla upamiętnienia jego studiów na tej uczelni.

W ostatnim referacie gen. Teodor Naumienko przedstawił własne prace, zmierzające do zaopatrzenia w mapy oddziałów Gwardii Ludowej i Armii Ludowej. Kierowana przez niego grupa wydawała (niekiedy metodą ozalidową) mapy niezbędne do walki oddziałów partyzanckich. W drugiej połowie 1944 r. referent organizował zaopatrzenie oddziałów Ludowego Wojska Polskiego w niezbędne mapy terenów walk. W dniu 17 I 1945 r., w kilka godzin po wyzwoleniu lewobrzeżnej Warszawy, był on w gmachu WIG, gdzie podjął akcję zmierzającą do odgruzowania ocalałej części budynku. Ponownie zorganizowana placówka wojskowej służby geograficznej wydała w tymże roku — na papierze zdobytym przez żołnierzy Armii Czerwonej w Poznaniu — pierwszą mapę Polski w granicach ustalonych na Konferencji Poczdamskiej.

Na wystawie pokazano niektóre mapy, stanowiące obecnie własność Muzeum Techniki i Biblioteki Narodowej. Szczególnie atrakcyjny był zespół map z naniesieniem stanowisk bojowych w poszczególnych dzielnicach w Warszawie (zbiór stanowił dawniej własność doc. W. Kraszewskiego z Instytutu Geologicznego), a także odbitka ozalidowa arkusza mapy Opatowa, sporządzonej dla Armii Ludowej i różnorodne druki kartograficzne wydane na Zachodzie dla lotnictwa alianckiego oraz archiwalia dokumentujące działania II Korpusu PSZ we Włoszech. Oprócz tego wystawiono wiele instrumentów, z których część używana była z pewnością przez wojskowych topografów podczas ostatniej wojny światowej.

Scenariusz wystawy opracowali wybitni znawcy przedmiotu: dr B. Krassowski, prof. B. Dzikiewicz (pracownik WIG w okresie międzywojennym, a później uczestnik walk II Korpusu PSZ na Zachodzie) i gen. Teodor Naumienko. Oprawę plastyczną (atrakcyjną kolorystycznie i bardzo klarowną) wykonał arch. plastyk Rajmund Gawłowski. Kuratorem wystawy był mgr Krzysztof Mrozowski.

Wystawa poświęcona osiągnięciom wojskowych topografów okresu II Wojny Światowej w pełni zasługuje na utrwalenie; mamy nadzieję, że redakcja „Wojskowego Kwartalnika Historycznego” opublikuje spis wystawionych eksponatów i treść wygłoszonych na sesji referatów.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

Z ZAGRANICY

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA HISTORYCZNA UNESCO W WIEDNIU

W ramach realizowanego przez UNESCO programu *Rozwój struktur społeczno-kulturalnych i stosunków międzykulturowych w Europie XIX i XX wieku* zainicjował prof. G. Castellan, kierownik Sekretariatu Liaison pour Chercheurs en Sciences Sociales sur l'Europe Centrale et Danubienne w Paryżu, konferencję poświęconą ośrodkom i instytucjom naukowym Europy Zachodniej, Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej oraz ich wzajemnemu oddziaływaniu od koń-